

Lennart Forstén

Främling ifrån söderns glädjestrand,
Du förgäfves icke söker norden!
Skåda här en fläck af Suomis land –
Se, ur klippan sträcker ut sin hand
Kraften, boende i fosterjorden!¹

Lennart Forstén (1817–1886) ei ollut ammattitaiteilija. Hän oli upseeri ja teki merkittävän elämäntyön Suomen tie- ja vesikulkulaitosten insinöörikunnassa ja johtokunnassa. Kuvataide ja runous kuuluivat kuitenkin läpi elämän hänen aktiivisiin harrastuksiinsa.

Berndt Lennart Forstén syntyi Kuopiossa 9.8.1817. Kamarineuvos Karl Gabriel Forsténin (1781–1847) ja Maria Charlotta Molanderin (1790–1857) perhessä oli kaikkiaan yhdeksän lasta, joista Lennart ja hänen kaksoisveljensä Torsten syntyivät kolmantena ja neljäntenä.² Kuopiossa suoritettujen koulupintojen jälkeen kaksoset pyrkivät Haminan kadettikouluun. Lennart aloitti opintonsa 13.1.1833 ja Torsten jo vuotta aikaisemmin.³ Lennart suoritti päästötutkintonsa 3.8.1840 valmistuen ratsastavan tykistön vänrikiksi⁴ ja toimi vuodet 1841–43 opettajana divisioonan esikunnan tykistökoulussa. Näihin vuosiin sisältyi matkoja muualle keisarikuntaan ja useiden kuukausien palvelujaksot mm. Pultavassa ja Vilnassa.⁵

Kuva 1. Everstiluutnantti, yli-insinööri Berndt Lennart Forstén (1817–1886). Kuva: Museovirasto.

¹ Lennart Forsténin runosta »På Avasaksa», julkaistu kalenterissa Necken 1849 sekä teoksessa Valda dikter, 68–69.

² Bergholm 462–465; Ks. myös Schulman & Nordenstreng 88.

³ Bergholm 465, 466.

⁴ Ibid.; Ks. myös Schulman & Nordenstreng 88.

⁵ Forsténin Dagmar-tyttären mukaan Forstén suoritti palvelusta Etelä-Venäjällä. Dagmar Forstén / Valda dikter 253–254. Lennart Forsténin pieneen muistikirjaan on kirjattu muonaraaha useilta kuukausilta

Nuoruusvuodet kadettikoulun piirissä

Kadettikoulun opetus ei rajoittunut sotilasvalmennukseen, vaan antoi Forsténille perustan monenlaisten taipumusten kehittämiseksi. Vaikka opetuksen taso oli vaihtelevaa, saivat kadetit 1800-luvun alun vaatimattomiin opiskelumahdollisuuksiin katsoen varsin hyvän perussivistyksen.⁶ Tässä ympäristössä vahvistuivat myös Forsténin elämäntutkimuksen keskeisimmät periaatteet.

Koulun opetus koostui pääasiassa kielistä, matemaattisista aineista, poliittisista aineista (so. historiasta, maantieteestä ja statistiikasta), sotatieteestä, kaunokirjoituksesta ja erilaisista piirustusaineista.⁷ Teknisistä ja piirustusopinnoista Forstén sai pohjan insinööriin ammattiin, jossa hän sittemmin loi virkauransa. Kielten opiskelulle annettiin runsaasti painoa. Venäjän kielen osuus ja vaatimukset voimistuivat huomattavasti 1820-luvulta alkaen,⁸ mutta paljon aikaa käytettiin yhteensä myös ranskan, saksan, suomen, latinan ja ruotsin opiskeluun. Suomen kielen tunteja oli melko vähän, mutta Forstén oppi ainakin ruotsintamaan suomea. Sitä paitsi oppilaiden keskuudessa vallitseva mentaliteetti lietsosi muuten suomen kielen harrastusta (ks. s. 49). Koulun piirustusopetus, johon kuului yleisen piirustusharjoittelun ohella sotateknistä ja maastopiirustusta sekä kalligrafiata, jäi perustaksi Forsténin maalausharrastukselle, sillä mitään muuta johdonmukaista opetusta hän ei siihen tietävästi saanut (ks. s. 52).

Henkisenä ympäristönä kadettikoulu muodostui kasvupohjaksi Forsténin kansallismielisyydelle ja ihanteelliselle maailmankuvalle. Tytär Dagmar on painottanut isänsä isänmaanrakkautta, kristillistä perusluottamusta ja idealismia, jotka ilmenivät kaikesa valoisia puolia etsivänä elämänasenteena.⁹ Keskeisenä vaikuttajana näiden ihanteiden omaksumiselle oli Fredrik Cygnaeus (1807–1881), joka toimi kadettikoulussa poliittisten aineiden opettajana vuosina 1833–37. Cygnaeusta on nuoresta iästään huolimatta pidetty yhtenä koulun parhaista opettajista, jonka romanttinen sankaruuden ihannoiti ja isänmaallisuus sai nuorista kadeteista vastaanottavaisen kuulijakunnan.¹⁰ Jo Cygnaeuksen esiintyminen oli mukaansa tempaavaa. Hänen puhuessaan »klappade hjertat friskt och tanken bäfvade ej tillbaka för något hinder», totesi Forstén.¹¹ Forstén viittaa Cygnaeuksen sanoihin eri yhteyksissä¹² ja kertoo muistaneensa ne taistelun tykinjylinän keskelläkin.¹³ Oppilaan ihailu syveni pian lämpimäksi ystä-

Pultavassa ja Vilnassa. Muistikirjan (Rosenqvist) merkinnöistä käy ilmi Forsténin vierailleen lisäksi mm. Pietarissa. Myös Forsténin runoissa on päiväyksiä Venäjältä. Ks. Valda dikter sekä runokokoelman käsikirjoitukset, SLS.

⁶ Gripenberg 296.

⁷ Koulun opetuksesta ks. Finska kadettkåren 50–69, 1830-luvun oppiaineista erityisesti 59–60.

⁸ Suuri osa opetuksesta määrättiin tapahtuvan venäjäksi, ja upseerien oli palveluksessa käytettävä venäjää. Finska kadetten 56 ja alaviite sam. siv.; Ks. myös. Suomalainen upseerikoulutus 200 vuotta, 54.

⁹ Dagmar Forstén / Valda dikter 255; Ks. myös Helsingfors Dagblad 1.3.1886.

¹⁰ Gripenberg 132. Cygnaeuksen edustamista aatteista ks. Forsman.

¹¹ Kirje Cygnaeukselle, 9.3.1864 (VTM).

¹² Forstén muistaa Cygnaeuksen jäähyväispuhetta kadeteille sekä kirjeessään Cygnaeukselle 13.2.1847 (VTM) että runossaan »Till Fredrik Cygnaeus», Valda dikter 155; Em. runo löytyy myös Forsténin kirjeestä Cygnaeukselle hösten 1878 (HYK). Forsténin muistikirjassa 1840-luvun alkuvuosilta on viite Cygnaeuksen puheeseen Raamattu-seurassa 1841. Rosenqvist.

¹³ Forstén muisti Haminan hyökkäyksessä 21.07.1855 Cygnaeuksen kadeteille lausumia sanoja »Men hvad jag vet är, att ingen bland Eder skall tveka, då äran skakar i mörka urnor sina lotter, att uttaga den, som anvisar honom platsen, hvarest faran vuxit störst», Cygnaeus / Samlade arbeten V, 33; Forsténin kirje Cygnaeukselle 28.2.1856, VTM.

vyydeksi, ja Forstén piti Cygnaeuksen yhteyttä aina vanhoille päiville asti.¹⁴ Heille yhteistä idealismia havainnollistavat mm. Forsténin kiittävät sanat Cygnaeuksen julkaisemasta matkakertomuksesta. Viitaten niihin »hyödyttömiin» asioihin, joita muut matkalaiset kuvailivat Pariisista, Forstén totesi innostuneesti: »– – så skall man, såsom Du, i Litteraturbladet, med poesins varma penna måla det, som konstnärerna utfört med sin pensel!»¹⁵

Kirjalliset harrastukset ja suomalaisuus

Cygnaeuksen esimerkki rohkaisi Forsténin kirjallisia harrastuksia. Forsténin varhaisimmat päivätyt runot ovat vuodelta 1840, ja seuraavien vuosien ulkomaanmatkoilla koetut elämykset ja kotimaan kaipuu innoittivat tiiviiseen kirjoitteluun.¹⁶ Forsténin runoja julkaistiin kotimaisissa lehdissä sekä kalentereissa »Lärkan», »Finska kadetten», »Necken», »Aina» ja »Fjäriln». Oman lyriikan lisäksi Lennart käänsi runoja, kertomuksia ja näytelmän osia venäjistä, saksasta ja suomesta ruotsiksi, hyödyntäen näin kadettikoulussa omaksumaansa kielitaitoa. Muuta kirjallista tuotantoa olivat Forsténin matkakertomukset päivälehdissä.¹⁷

Tunnusomaisena Forsténin runoille on pidetty isänmaallista urheutta henkivää patriotismia.¹⁸ Monet varhaisista runoista käsittelevätkin sotasankaruutta ja taistelussa kaatumista, mutta kokonaisuudessaan tarkasteltuna Forsténin laaja tuotanto on julkaistua valikoimaa vivahteikkaampi. Kotimaisen taistelurunouden piirissä Forstén joka tapauksessa kuuluu uranuurtajiin: hän käsitteli mm. joitakin »Vänrikki Stoolin tarinoiden» teemoja itsenäisesti ennen Runebergia.¹⁹

»Finska kadetten» syntyi kadettikoulun piirissä 1846, Forsténin jo jätettyä opettajan tehtävänsä mutta keskeisesti juuri Forsténin veljesten toimittamana. G. A. Gripenberg on kuvaillut julkaisun syntyvaiheita.²⁰ Aloitteen tekijänä oli kadetti Oscar Björskten, ja julkaisun tavoitteena oli tukea isänmaan kielen ja kirjallisuuden asiaa. Hankkeen eteneminen oli Björkstenin mukaan Forsténin veljesten ansiota: edelleen kadettien opettakuntaan kuuluva Torsten ja Helsingin kansallisissa ja kirjallisissa piireissä tuttu Lennart lupautuivat toimittamaan julkaisua ja hankkimaan neuvoja kirjallisuuden parhailta tuntijoilta.²¹ Niin Tengström, Berndtson, Topelius kuin Kell-

¹⁴ Kirjeessä 1847 (VTM) Forstén lähestyy Cygnaeusta vielä varovaisesti kunnioittaen, mutta kirjoittaa 1856 (VTM) jo hyvän ystävän tavoin. Väliin jäävinä vuosina Forstén toimi pitkään Helsingissä, johon Cygnaeuskin ulkomaanmatkansa jälkeen 1847 asettui. Molemmat osallistuivat ainakin vasta perustetun Taideyhdistyksen toimintaan aktiivisesti.

¹⁵ Forsténin kirje Cygnaeukselle 7.12.1859, VTM.

¹⁶ Forsténin käsin kauniisti kirjoittamat ja kauniiksi niteiksi kootut runot ovat edelleen suvun omistuksessa mutta vuodesta 1996 alkaen deponoitu Svenska Litteratursällskapetin arkistoon. Valikoima runoja on julkaistu tytär Dagmar Forsténin toimittamana 1897. Pieni painos oli tarkoitettu vain suvun käyttöön. Paitsi yksityiskokoelmista, julkaisua Valda dikter af Lennart Forstén löytyy mm. Museoviraston Cygnaeuksen gallerian kirjastosta. – Ulkomailla syntyneistä runoista ks. Dagmar Forstén / Valda dikter 254.

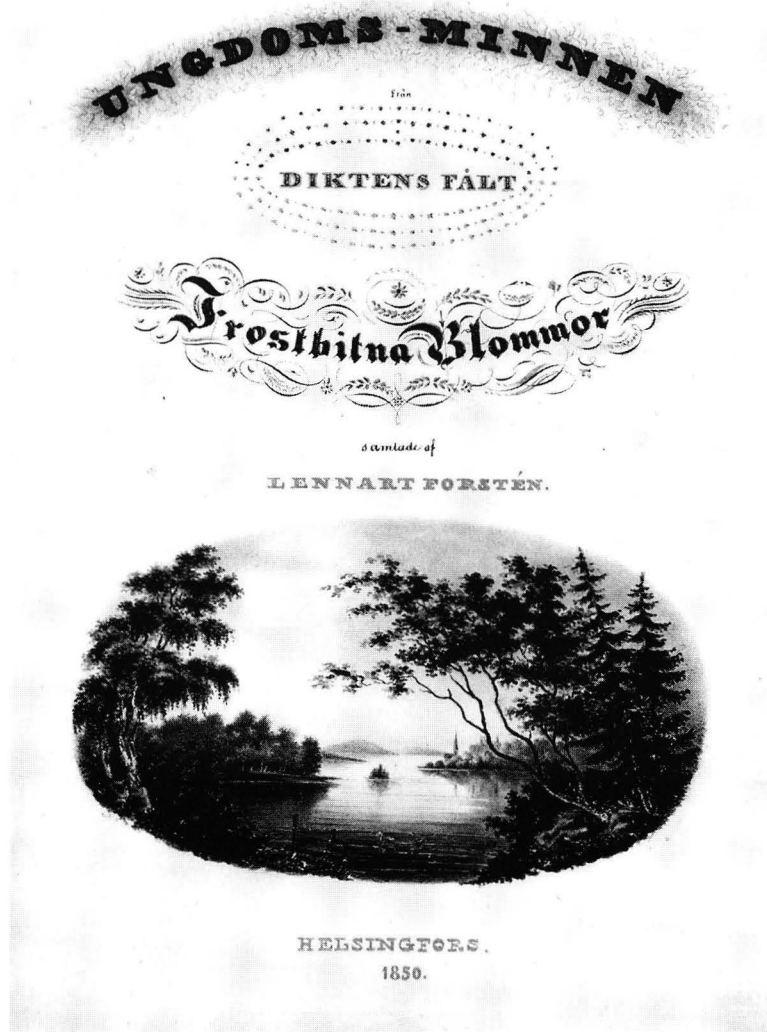
¹⁷ Bergholm; Schulman & Nordenstreng; Ks. myös Dagmar Forstén / Valda dikter 256.

¹⁸ Ks. esim. Gripenberg 291.

¹⁹ Ks. Wrede 77 ja 148.

²⁰ Gripenberg 287–295.

²¹ Lennartin tytär on painottanut Torstén ja Lennart Forsténin huomattavaa samankaltaisuutta, joka ulottui miltei täydellisestä yhdennäköisyydestä samanlaisiin taipumuksiin ja harrastuksiin. Paitsi että Torstén kirjoitti kaksoisveljensä tavoin runoja, hän omasi myös piirtäjän lahjakkuutta ja piirsi kuvan mm. Finland Framstäldt i Teckningar -teokseen. Valda dikter 253.

Kuva 2. Nimiölehti Lennart Forsténin käsin kirjoittamasta runokokoelmasta (I/VII). SLS. Kuva: SLS.

grenkin olivat luvanneet lukea käsikirjoituksen.²² Vaikka tekstit olivat muutamaa poikkeusta lukuunottamatta ruotsinkielisiä, esipuheessa korostettiin suomen kielen ja kirjallisuuden edistämistä ja kirjasen tuotto annettiin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran hyväksi. Huomattava määrä teksteistä oli Lennart Forsténin runoja. Suomen kielen asia oli Forsténin kansallisessa ajattelussa keskeinen. Hän suri vilpittömästi Saimalehden lakkauttamista ja Snellmanin »henkistä kahlehtimista», mutta iloitsi Finska

²² Sitaatti Björksténin kadeteille osoittamasta ennakkotilausvetoomuksesta ks. Gripenberg 288–289. Forstén lähetti tekstit ainakin Topeliuksen luettavaksi ja karsittavaksi. Forsténin kirje Topeliukselle, päivätty lyijykynällä jälkikäteen 26.9.1846, HYK.

kadettenin johdosta: »– – det råder ett gladt lif i sträfvandet för finska språket, en finsk nationalitet. De ungas pulsar slå högt, deras bästa lifskrafter äro i rörelse. Med värme emotser man morgonrodnaden af en ny tid, hvares sol skall sprida sina strålar öfver ett verkligt finskt land, ett finskt folk!»²³

Virkaura tie- ja vesikulkulaitoksissa

Toimittuaan kaksi vuotta kadettikoulun opettajana Forstén siirtyi tie- ja vesikulkulaitosten insinöörikuuntaan aloittaen luutnanttina ja neljännen luokan insinöörinä 1843. Varsinaisen virkauransa hän loi juuri tie- ja vesikulkulaitosten palveluksessa, kohoten kapteeniksi 1852 ja kolmannen luokan insinööriksi 1853.²⁴ Itämaisen sodan aikana Forstén luonnollisesti osallistui sotatoimiin: hänet määrättiin 1854 avustamaan kenraali Kasimir von Kothenia tarkka-ampujapataljoonien kokoamisessa ja samana vuonna hänestä tuli majuri ja Kuopion tarkka-ampujapataljoonan nuorempi esikuntaupseeri. Pataljoona puolusti Haminaa 21.7.1855. Sodan jälkeen Forstén jatkoi nuorempana esikuntaupseerina Kuopiossa, kunnes hänet 1859 määrättiin takaisin tie- ja vesirakennuslaitoksiin johtamaan töitä Kuopion läänissä.²⁵ 1861 hänestä tuli everstiluutnantti ja 1. luokan insinööri, ja 1862 hänet nimitettiin Kuopion läänin piiri-insinööriksi. 1872 hänestä tuli yli-insinööri tie- ja vesikulkulaitosten ylihallitukseen, ja 1873 hän siirtyi perheineen Helsinkiin, jossa asui kuolemaansa saakka.²⁶ Hänen uransa kehitystä kuvastavat seuraavat ritarimerkit: P. Anna, 3. luokka 1848, P. Stanislaus, 2. luokka miekkojen kera 1855 ja keisarillisen kruunun kera 1867, P. Anna, 2. luokka 1871 ja P. Vladimir, 4. luokka ruusukkeen kera 1876.²⁷

Forsténin virkatyönä oli vesistöjen karttaminen ja niiden rakentamisen suunnittelu, joka edellytti häneltä etenkin 1840–50-luvuilla jatkuvaa matkustamista eri puolilla Suomea. Varhaisessa muistikirjassa vuosilta 1846–49 on pitkiä paikkakuntaluettelaita Helsingistä Ounasjoelle, Vaasasta itäiseen Suomeen.²⁸ Reitit vastannevat Forsténin virkamatkoja näinä aikoina, vaikkei merkintöihin sisälly tarkempia tietoja tehtävistä. Dokumentteja matkoista ovat osaltaan myös Forsténin lähinnä pohjoisia vesistöjä ja Kuopion seutua kuvaavat piirustukset Finland Framställdt i teckningar -kuvateoksessa (ks s. 55). Forstén mm. avusti Saimaan kanavan suunnittelussa 1843,²⁹ laati seuraavina vuosina suunnitelmia jokien patoamisesta mm. Pohjois-Suomessa³⁰ ja määrättiin 1849 valmistelemaan Muroleen kanavan suunnittelua sekä valvomaan sen rakentamista 1850–54.³¹ Saatuaan nimityksen Kuopion piiri-insinööriksi Forstén vastasi koko läänin vesistöistä. Virkatehtävät muodostuivat erityisen vaativiksi Forsténin kaudella,

²³ Forsténin kirje Cygnaeukselle 13.2.1847, VTM.

²⁴ Valtiokalenterit 1843–1886; Ks. myös Schulman & Nordenstreng 88; Bergholm 465.

²⁵ Bergholm; Schulman & Nordenstreng. Valtiokalentereissa Forstén on edelleen nuorempana esikuntaupseerina aina vuoteen 1862 saakka.

²⁶ Helsingin evankelis-luterilaisten seurakuntien keskusrekisteri.

²⁷ Bergholm 465.

²⁸ Forsténin muistikirja. Rhen; Vrt. myös omaelämäkerrallinen runo »15:de årsdagen af min befördran till officer d. 3 aug. 1855.», Valda dikter 115–120.

²⁹ Forsténin kirjanpidossa on merkintä 157,50 ruplaa ylimääräisestä työstä Saimaan kanavan komiteassa. Forsténin muistikirja, Rosenqvist; Forstén kirjoittaa lisäksi Cygnaeukselle 13.2.1847 (VTM), että hänelläkin on ollut Saimaan kanavan valmistumisessa vähäinen osuutensa.

³⁰ Tie- ja vesirakennushallituksen piirustukset EI:111:120 (Kiannon joki) ja EI:111:65:1 (Oulu), EI:45:22 (Pitkäkoski), EI:45:9:9 (Koivukoski), EI:45:25 (Pystykoski) ja EI:45:26 (Wääntiän koski).

³¹ Myllykylä 131.

sillä alueella käynnistettiin 1860-luvulla katovuosien johdosta laajoja hankkeita väestön työllistämiseksi ja elintarvikkeiden kuljetuksen helpottamiseksi.³²

Forstén oli asettunut synnyinkaupunkiinsa Kuopioon sodan jälkeen 1855. Mukana oli seurannut puoliso Alfonsine, os. Stjernvall, jonka Forstén oli vienyt vihille morsiamen kotipaikassa, Orimattilan Sommarnäsin kartanossa, 1853.³³ Perheen lapset syntyivät kaikki Kuopiossa: esikoinen Torsten Karl 1855, Lennart Alfons 1857, Alfonsine Elin Maria 1859, Gustaf Fredrik 1861, Sofia Emilia 1863, Dagmar Charlotta 1865, Fanny Rosina 1867, Hilma Johanna 1870 ja Ina Augusta Fredrika 1872.³⁴

Toiminta Taideyhdistyksen piirissä

Forstén oli Taideyhdistyksen aktiivinen kannattaja heti yhdistyksen alkuvaiheesta lähtien.³⁵ Paitsi että hän osallistui itse näyttelyihin ensimmäisestä näyttelystä 1847 alkaen, Forstén kuului Cygnaeuksen tavoin yhdistyksen sisäpiiriin ja jakoi tämän haaveet kotimaisen taideakatemian perustamisesta. Voimakas innostus heijastuu kirjeestä Cygnaeukselle vielä vuosia myöhemmin: Kun Forsténia pyydettiin Kuopiossa värväämään yhdistykselle vuosijäseniä ja lupaavia kykyjä (»anlag som kunna rekommenderas och göra heder i en framtid»), muisteli Forstén saamastaan luottamuksesta ilahtuneena menneitä aikoja Taideyhdistyksen parissa: »Det var en tid – en lycklig tid – deraf återskenet ej dött bort i mitt sinne, då äfven jag i den morgonstund som grydde för konstens vård och framtid i vårt land, var en af dess varmaste vapendragare, om ej med svärd och guld, så åtminstone med hela min själ –». ³⁶ Mieleen palautuivat yhdistyksen vuosipäivät, jolloin »i kretsens »i vänner och gynnare af konstens framtid så många glas tömdes under ljusa förhoppningar, sträckande sina guldrena vingar framåt – ända in i »en finsk konstakademies» allra heligaste!»³⁷ Kuopion taide-elämää elävöittivät Forsténin aikana mm. Taideyhdistyksen näyttely 1864, jonka järjestelyihin Forstén varmaankin on osallistunut, sekä von Wright-veljesten ja Lennart Forsténin näyttely 1856, johon Forstén tosin osallistui vain yhdellä originaalilla ja yhdellä kopiolla.³⁸ Siirryttyään Helsinkiin Forstén alkoi jälleen osallistua Taideyhdistyksen näyttelyihin ja kuului vuosina 1873–77 yhdistyksen ostolautakuntaan.³⁹

Kuvataiteellisen tuotannon lähtökohtia

Kadettikoulun piirustustunnit jäivät Forsténin pohjakoulutukseksi taiteen alalla.⁴⁰ Opiskelujan piirustuksia tai maalauksia ei ole tiedossa, mutta varhaiset piirtäjän taidot

³² Myllykylä 172–183; Forstén kirjoittaa virkatehtävistään Paavo Tikkaselle 16.1.1861 ja 17 Maj [?] 1866, SKS.

³³ Alfonsine Fredrique Adelaide Stjernvallista (1835–1910) ks. Bergholm 465; Muutto Kuopioon tapahtui 21.8.1855. Kuopion evankelis-luterilaisten seurakuntien keskusrekisteri.

³⁴ Kaikkiaan yhdeksästä lapsesta kuolivat Sofia Emilia 17- ja Lennart Alfons 26-vuotiaana Forsténin vielä eläessä. Bergholm 465.

³⁵ Forsténin kirje Cygnaeukselle 13.2.1847, VTM.

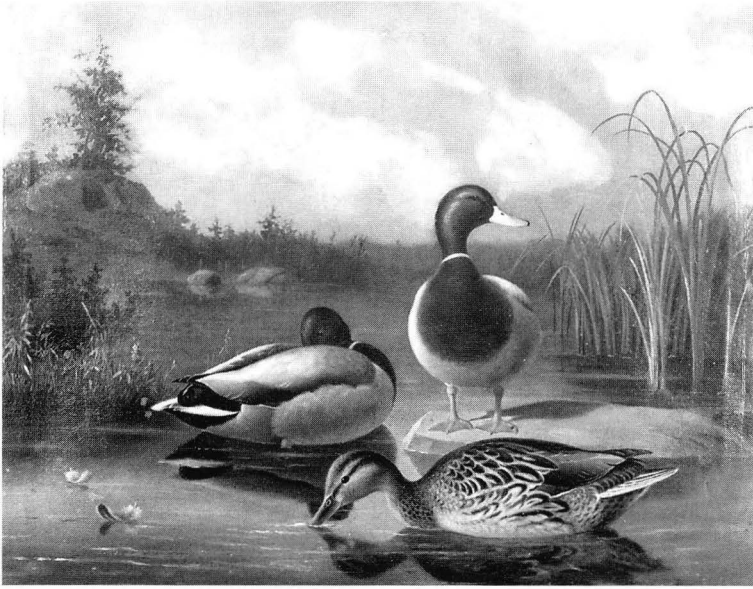
³⁶ Forsténin kirje Cygnaeukselle 9.3.1864, VTM.

³⁷ Ibid.

³⁸ Kuopio Tidning No 2, 12.1.1856 ja No 4, 26.1.1856.

³⁹ Tikkanen 205, 225.

⁴⁰ Mm. Dagmar Forstén korostaa Forsténin itseoppineisuutta taiteen alalla todeten kuitenkin, että johdattajana maalaustaiteeseen oli von Wright-veljesten ja ensi vaiheessa nimenomaan Magnus von Wrightin esimerkki. Valda dikter 254.

Kuva 3. Lennart Forstén: Sorsia, 1876. Kopio Ferdinand von Wrightin mukaan (sign. »Lennart Forstén 1879 efter F. v. Wright»). Yksityiskokoelma. Kuva: Museovirasto.

ilmenevät Forsténin vuonna 1837 päiväämästä koristetaulusta (yksityiskokoelma, Lapinjärvi), johon on tyylikkäästi sommiteltu ja huolellisesti tekstattu Isä meidän -rukous koristeaiheiden ja muutaman esittävän kuvan saattelemana.

Taiteellisista varhaisvaikutteista voimakkain oli läheinen yhteys von Wright-veljeksiin, jotka olivat Forsténin pikkuserkkuja⁴¹ ja hyviä ystäviä. Dagmar-tyttären mukaan Forstén alkoi maalata juuri Magnus von Wrightin johdattamana.⁴² Muistikirjaan, jonka merkinnät ovat vuosilta 1846–49, Forstén on merkinnyt ostaneensa kaksi Ferdinand von Wrightin öljymaalauksia.⁴³ Kirjelähteet – mm. joukko Ferdinandin kirjeitä Forsténille – kertovat läheisistä suhteista von Wrightien ja Forsténin kesken.⁴⁴

Veljesten maalaustuotanto oli Forsténille keskeinen malli. Forstén kopioi von Wrightien teoksia todennäköisesti enemmän kuin kukaan muu aikalaisensa – neljäsosa jo hänen teoksistaan Taideyhdistyksen näyttelyissä oli kopioita Magnus tai Ferdinand von Wrightin mukaan.⁴⁵ Dagmar Forsténin mukaan Forstén kopioi erityisesti veljesten lintumaalauksia.⁴⁶ Suuri osa toistaiseksi tiedossa olevista Forsténin lintuaiheista onkin von Wrightien teosten kopioita.⁴⁷ Aihepiiri oli kuitenkin Forsténille myös oma-

⁴¹ Saarikivi 22.

⁴² Valda dikter 254, viite 1.

⁴³ Rhen.

⁴⁴ VTM; Forstén viittaa ystävyyteensä Ferdinand von Wrightin kanssa myös kirjeessään B. O. Schau-manille 6.10.1879, VTM; ks. myös Saarikivi 22.

⁴⁵ Forstén asetti Taideyhdistyksen näyttelyihin yhteensä 62 teosta, joista 17 oli maalattu Magnus tai Ferdinand von Wrightin mukaan; von Wrightien ja muiden aikalaisten kopioista yleensä ks. Ervamaa 1989, 91–93.

⁴⁶ Dagmar Forstén / Valda dikter 254, viite 1.

⁴⁷ Teostietoja ja tutkimusmateriaalia on kerätty Cygnaeuksen gallerian arkistoon 1995–96. Yleisöilmoi-tusten avulla kertyneistä runsaista lähde- ja teostiedoista vain osa on voitu toistaiseksi käydä läpi.

Kuva 4. Lennart Forstén: Riekköjä talvipuvussa, 1879. Kopio Ferdinand von Wrightin mukaan (sign. »Lennart Forstén 1879 Kop. eft. F. v. Wright). Taidekellari V. Hollming.

kohtaisesti tuttu, sillä lintujen metsästys kuului hänen mieliharrastuksiinsa. Pienessä muistikirjassa⁴⁸ ovat mm. Forsténin muistiinpanot hänen vuonna 1849 ampumistaan linnuista. Forsténin kirjeestä Topeliukselle⁴⁹ käy myös ilmi Forsténin aikoneen täydentää Magnus von Wrightin piirroksia yliopiston munakokoelmista julkaisua varten, mutta Magnus von Wright ehti kuolla ja hanke jäi toteuttamatta. – Forsténin itsenäisen tuotannon kannalta lintuaiheita tärkeämpiä olivat kuitenkin von Wrightien maise-ma-aiheet, joita Forstén kopioi myös runsaasti.

Forstén ei rajoittunut näiden ystäviensä teosten jäljentämiseen, vaan asetti Taideyhdistyksen näyttelyihin myös yksittäisiä kopioita Lauréuksen, Holmbergin, Dahlin, Munsterhjelmin, Lindholmin ja nimeltä mainitsemattomien taiteilijoiden teoksista. Muistikirjaansa Forstén on merkinnyt maallaneensa kopiota Sandbergin teoksesta.⁵⁰ Forstén kopioi teoksia oppiakseen tekniikkaa (hän oli mm. lainannut Cygnaeuk-selta ja Paciukselta Holmbergin teoksia »för studium och afkopiering»⁵¹), mutta suosittujen kotimaisten teosten kopioilla oli myös kysyntää. Kirjeessään kotiväelle Forstén kertoo maallaneensa lintuaiheisia kopioita tilauksesta.⁵² Lisäksi hän jäljensi teoksia yksinkertaisesti omaksi ja perheensä iloksi, sillä moni kopio on edelleen jälkeläisten omistuksessa. Mm. erittäin hienon jäljennöksen Ferdinand von Wrightin kyyhkysistä Forstén maalasi puulle pyöreän pöydän kanneksi (yksityiskokoelma, Helsinki).

Toistaiseksi tunnetun materiaalin perusteella Forstén näyttää yleensä merkinneen maalaamiinsa kopioihin oman nimensä lisäksi tiedon mikäli kyseessä on kopio toisen

⁴⁸ Rhen.

⁴⁹ 5.12.1868, HYK.

⁵⁰ Muistikirja on 1840-luvun lopusta. Rhen.

⁵¹ Forsténin kirje Cygnaeukselle 7.12.1859, VTM.

⁵² 29.8.1882, SLS.

taiteilijan työstä. Toisinaan merkintä kuitenkin puuttuu. Forsténin kopiot, joista tunnetaan lähinnä vain von Wrightien mukaan maalattuja, ovat varsin huolellisia ja tarkkoja jäljennöksiä. Joissakin tapauksissa on kopioitu vain teoksen osa, mutta sen kohdalla on edelleen noudatettu tarkoin esikuvaa. Aina ei kyseessä silti ole näin selvä jäljennös: suomalaisen vesiputousmaiseman, joka Taideyhdistyksen näyttelyluetteloon 1856 on merkitty Forsténin alkuperäistyöksi, Forstén luonnehtii olevan »till sin grund copia, men till utförandet original, ett vattenfall i Wermeland – det sköna det herrliga land –».⁵³ Kopioiden maalaaminen ja näytteille asettaminen oli olennainen osa suomalaista taide-elämää aina 1860-luvulle saakka.⁵⁴ Vähitellen alettiin kopioita kuitenkin väheksyä, kuten käy ilmi Forsténin kirjeestä Taideyhdistyksen sihteeri B.O. Schaumanille.⁵⁵ Tämä oli kiirehtinyt Forsténin lainaamia maalauksia takaisin, vihjaten että Forstén käsitteli niitä huonosti sekä antaen muutenkin ymmärtää, ettei ollut kovin ihastunut tämän kopioihin. Forstén vastasi Schaumanille terävästi, mutta liitti vuoden 1882 arpajaisiin lähettämiinsä kopioihin kuitenkin Ferdinand von Wrightin kirjallisen suostumuksen jäljennösten maalaamiseen.⁵⁶

Kuvia »Finland framstäldt i teckningariin»

Ennen Taideyhdistyksen näyttelyissä esiintymistään Forstén nousi julkisuudessa esille taitavana piirtäjänä. Kun A.C. Öhmanin kustantamaa ja Topeliuksen kirjoittamaa »Finland framstäldt i teckningar» -teosta 1845 alettiin toteuttaa, tuli Forsténista yksi teoksen pääkuvittajista Johan Knutsonin, Magnus von Wrightin ja P. A. Kruskopfin rinnalla.⁵⁷ Teoksen 120 kuvasta eri puolilta Suomea Forstén oli piirtänyt seuraavat: Tampere, Mehtälampi, Laivaväylä Kuopion edustalla, Pirunpesä, Tuovilanlahti, Revonlahti, Tornio, Ämmäkoski, Aittokoski, Jalokoski, Ämmän rautaruukki, Luppiovaara, Kattilakoski (kopio) ja Aavasaksa.

Marta Hirn on verrannut Finland framstäldt i teckningarin kuvitusta julkaisun edeltäjiin ja esikuihin. Luonteenomaisina piirteinä korostuvat romanttisesta, luonnon villeyttä ihannoivasta perinteestä poikkeava asiallisuus ja naiivin rehellinen kuvaustapa sekä luonnonrauhaisuutta painottava tunnelma. Nämä ainekset olivat tulleet suomalaisen maisemaan jo P. A. Kruskopfin ja Carl von Kugelgenin maisemapiirrosten kautta,⁵⁸ mutta huomionarvoisena Finland framstäldt i teckningarissa Hirn pitää idyllisen sisäjärvimaaiseman keskeistä osuutta.⁵⁹ Forsténin Hirn toteaa erityisen hyvin tavoittaneen yleisen näkemyksen kotimaisen maiseman idyllisestä ominaisluonteesta: »Han har i själva verket kanske mer idylliskt än någon annan framställt det finländska insjölandskapet med dess lugna vattenspeglar och dess frid.»⁶⁰ Hirnin siteeraama Litteraturbladetin arvioija toteaa Forsténin ja von Wrightin piirtäneen parhaat näkymät sekä luonnehtii Forsténin teoksia: »Många af dessa teckningar gifva de vanligtvis

⁵³ Forsténin kirje Cygnaeukselle 28.2.1856, VTM.

⁵⁴ Ervamaa 1989, 91–93.

⁵⁵ 6.10.1879, VTM.

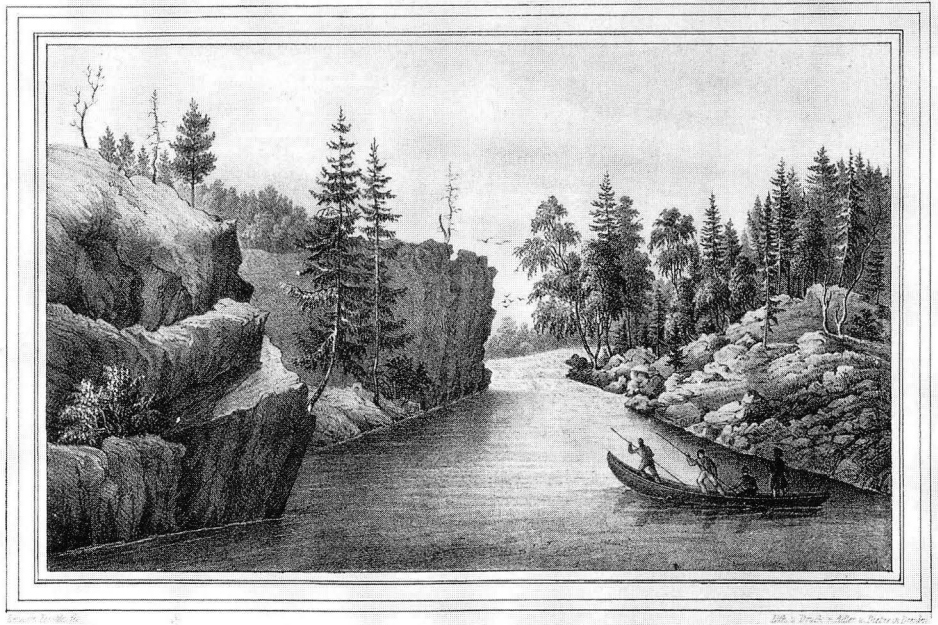
⁵⁶ Forsténin kirje Finska Konstföreningenille 1.12.1882, HYK.

⁵⁷ Finland framstäldt i teckningar -teoksesta ks. Hirn.

⁵⁸ Hirn 84.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Hirn 76. Hirnin yleistävä idyllisyyden korostus ja käsitteellinen epätarkkuus jättävät kuitenkin Forsténin kuvasisällölle edelleen tulkinnan varaa.

JALOKOSKI.

Kuva 5. Lennart Forstén: Jalokoski. Litografia teoksesta Finland framställt i teckningar, 1845.

vattenrika ställena ett lugnt idylliskt behag, äfven då man har för sig strida forsar, som icke sällan verkligen är vår Finska natur eget.»⁶¹

Forsténin työ vesistöjen kartoituksen parissa vaikutti varmasti siihen, että hänen kuvakohteinaan olivat juuri joki- ja koskimaisemat. Forsténin muistikirjasta⁶² käy ilmi, että hän jätti kustantajalle piirustuksia vuosina 1845–48 yhteensä 19, 4–6 piirrosta vuosittain. Näinä vuosina hän matkusti monilla muillakin alueilla kuin kuvauskohteiksi valituilla (ks. s. 51). On vaikea päätellä, valikoituivatko hänen aiheensa omien taipumusten mukaan vai saiko hän kuvataksaan ne pohjoiset ja itäiset kohteet, joille ammattipiirtäjät eivät ehtineet.

Maalaustuotannon keskeisiä piirteitä

Samoihin aikoihin Forstén alkoi myös maalata öljyvärein. Vanhimmat tiedossa olevat maalaukset tai harjoitelmat ovat 1840-luvun puolivälistä. Osallistuttuaan Taideyhdistyksen ensimmäiseen näyttelyyn 1847 kolmella teoksella Forstén oli ahkerasti mukana aina 1860-luvulle saakka. Itämainen sota tosin katkaisi taiteellisen työn,⁶³ ja osallistuminen näyttelyihin vaikeutui varmasti Kuopioon muuton johdosta. 1860-luvulla

⁶¹ Elmgrenin arvostelu Litteraturbladetissa toukok. 1852, ks. Hirn 66–67.

⁶² Rosenqvist.

⁶³ Forsténin kirje Cygnaeukselle 28.2.1856, VTM.

Kuva 6. Lennart Forstén: Näkymä Leppävirralta, 1859. Yksityiskokoelma. Kuva: Museovirasto.

Forstén osallistui Taideyhdistyksen näyttelyihin vain 1860 ja 1867 Helsingissä sekä 1864 Kuopiossa. Hän kertoo myöhemmin kirjeessään Cygnaeukselle vieraantumistaan taiteen maailmasta – tästä »paratiisista, johon hänenkin jalkansa muinoin usein sai astua». ⁶⁴ Maalausharrastusta haittasivat erityisesti virkatehtävät, jotka juuri 1860-luvulla veivät runsaasti aikaa. ⁶⁵ Vuodesta 1873 alkaen Forstén ryhtyi uudelleen maalaamaan ja ylläpiti harrastustaan tiiviisti aina viimeiseen vuoteen saakka. ⁶⁶

Varhaisemmalta jaksolta ennen 1860-luvun väli vuosia tunnetaan toistaiseksi vain vähän teoksia. Taideyhdistyksen näyttelyluetteloiden teostiedoista päätellen 1840-luvun lopulla ja 1850-luvun alkupuolella syntyneillä töillä on läheinen yhteys maisemagrafiikan perinteeseen. Vuosina 1847–48 esillä olleet vesiputoukset ja koskinäkymät ovat todennäköisesti syntyneet Finland framstäldt i teckningar -teoksen kuvituspiirrosten yhteydessä. ⁶⁷ Forsténin näyttelyteoksiin kuuluu myös ruotsalaisen maisemagrafiikan jäljennöksiä. Luetteloissa mainitut Forsténin tulenvalosommitelmat (»eldstycke») saattavat nimestä päätellen liittyä Alexander Lauréuksen edustamaan kuvaperinteeseen. Forsténin ensimmäisiin näyttelyteoksiin kuului myös jäljennös Lauréuksen »öisestä tulipalosta».

⁶⁴ Forsténin kirje Cygnaeukselle s.d. & 18.2.[1873], VTM.

⁶⁵ Forsténin kirje Topeliukselle 5.12.1868, HYK.

⁶⁶ Forsténin kirje Cygnaeukselle s.d. & 18.2.73, VTM; Forsténin kirjeet puolisolle ja lapsille 15.8.1876, 17.8.1876, 29.8.1882, SLS.

⁶⁷ Mainitsematta esimerkkiteoksia Hirn kertoo Forsténin muiden Finland framstäldt i teckningarin kuvittajien tavoin maalanneen teoksia kuvitusten pohjalta. Hirn 82.

Kuva 7. Lennart Forstén: Talvimaisema, 1858. Yksityiskokoelma. Kuva: Museovirasto.

Von Wright-veljesten kopioita näkyy Forsténin näyttelyteoksissa ensi kerran vuonna 1859. 1850–60-lukujen vaihteesta on muitakin tietoja von Wrightien mukaan maalaista maisemista ja heidän vaikutuksestaan Forsténiin. Ferdinand von Wright lainaa kirjeessään veljensä Magnuksen kirjoittamia kommentteja Forsténin Leppävirta-aiheisesta taulusta: »Fonden jemte luften äro vackra, och temligen allt annat, med undantag af den svartbrungröna förgrunden, der berg, stenar och mark alla hafva samma mycket mörka färg». Ferdinand lainaa edelleen Magnusta: »Längre fram säger han: 'Nog har han måladt upp sig betydligt, och skulle göra det än mer om han gifve sig tid att måla ute, eller helt enkelt att studera naturen' – och detta har ju äfven jag många gånger i min [– epäs. –] skrifvit åt [?] dig sjelf. Huru mycket jag längtar att få komma hem och se alla dina händers verk, och gifva alla mina orakelsvar på dina frågor.»⁶⁸ Kirjeen kuvaukseen sopii hyvin eräs Forsténin pojalleen lahjoittama maisema, jonka hän on merkinnyt nimellä »utsigt af Leppävirta farled från Alapia» (yksityiskokoelma, Helsinki. Kuva 6). Signeeraus on tosin päivätty vasta 22.5.1859, mutta työ oli ollut valmiina jo aikaisemmin, sillä se oli mukana Taideyhdistyksen kevätnäyttelyssä. Maalaus muistuttaa sommitelmaltaan ja toteutustavaltaan läheisesti von Wright-veljesten korkeasta perspektiivistä katsottuja järvinäkymiä. Jukka Ervamaa on analysoinut kuvatyypin lähtökohtia ja todennut sen tulleen 1850-luvulla suo-

⁶⁸ Ferdinand von Wrightin kirje Forsténille Mariebergista [1858] (epäs. päiväys), VTM.

Kuva 8. Ferdinand von Wright: Talvimaaisema Haminalahdelta, 1856. Cygnaeuksen galleria. Kuva: Cygnaeuksen galleria.

malaiseen maisemaan juuri von Wright -veljesten kautta.⁶⁹ Forsténin teoksessa kukkulalta yläviihosta kuvattu järven selkä heijastelee kesäillan vaaleanpunertavia sävyjä kuvan keskialalla. Järven keskellä on pieni saari sekä purje- ja höyrylaiva, taustalla vesistö häipyä vaaramaiseman kätköihin. Korkeat puut reunustavat etualan näköalapaikkaa, jonka tummista sävyistä erottuvat kallion pinta, kivet ja kasvillisuus. Siveltimen käyttö on pikkutarkkaa, mutta yksityiskohdat ovat alisteisia tunnelmaa hallitsevalle laajalle valo- ja sävysommittelulle. Kuten Ervamaa on esittänyt, kuvatyyppi vastaa kotimaisessa runoudessa kansallisten tuntojen ilmaukseksi samaan aikaan vaikiintunutta maisemaihannetta. Toteutukseltaan se heijastaa Ulrik Thersnerin suosittamia ratkaisuja ja edustaa luonnonmukaisuuden ja ihanteellisuuden yhdistävää pastoraalimaaisemaa.⁷⁰

Forsténin varhaisemmasta tuotannosta voidaan esimerkkinä tarkastella myös talvista järvikuvaa vuodelta 1858 (yksityiskokoelma, Helsinki. Kuva 7). Von Wright-veljekset olivat tämänkin kuvatyyppin, idyllisen kotimaisen talvimaaiseman edelläkävijöitä. Talvimaaisemaa ei myöhemmin ole pidetty heidän tuotannossaan merkittävänä, mutta mm. Cygnaeus piti Ferdinand von Wrightin luomaa talvikuvaa urauurtavana.⁷¹ Forsténin sommitelmaa voi verrata mm. Ferdinand von Wrightin vuonna 1856 maalaamaan talvinäkymään Haminalahdelta (Cygnaeuksen galleria. Kuva 8). Teosten etualaa hallitsee läheltä nähty ranta ja sen lumen peittämät kivet, halkopinot ja kasvillisuus sekä suuri mänty – Forsténilla vasemmalla, von Wrightilla oikealla. Halkopinonsa Forstén näyttää kopioineen von Wrightin työstä. Keski-alaa hallitsee niemiä lomassa etäännyvä, kaukana vastaisen rannan vaaroihin johdettava vedenpinta. Niemekkeelle kuvatut rakennukset ja pienet figuurit tuovat kuviin merkin ihmiselämästä. Rauhaisan pysähtynyttä näkymää hallitsee molemmissa teoksissa ihanteellisen maiseman vaaleanpunertava tunnelmasävytyt.

⁶⁹ Ervamaa 1972; ks. myös Ervamaa 1976.

⁷⁰ Ervamaa 1972. Thersnerin teos »Om landskapsmålning», 1828, oli Forsténille tuttu: hänelle kuulunut kappale on edelleen olemassa. Ståhl.

⁷¹ Von Wrightien varhaisista talvikuvista ks. Lindström 36 ja 56; »Något om konstens framtid i Finland», Cygnaeus / Samlade arbeten VI, 430–433.

Kuva 9. Lennart Forstén: Kiannan joki, 1879. Cygnaeuksen galleria. Kuva: Cygnaeuksen galleria.

Muutettuaan Helsinkiin Forstén osallistui heti 1873 Taideyhdistyksen näyttelyyn yhdeksällä teoksella, joista neljä oli kopioita von Wrightien teoksista ja loput omia sommitelmia. Seuraavina vuosina näyttelyteokset jäivät vähäisemmiksi, mutta maalaustuotanto pysyi runsaana. Tämän myöhemmän kauden teoksia on tiedossa melko paljon mm. koska monet niistä ovat päätyneet Forsténin lapsille ja heidän jälkeläisilleen. Idyllisellä sisäjärvymaisemalla on edelleen keskeinen asema, ja varhaisille esimerkeille ominainen läheisen etualan ja kaukaisuuteen häipyvän horisontin välinen jännite sekä tarkkaan tutkitut luonnon yksityiskohdat esiintyvät myöhemmissäkin teoksissa. Monien 1870-luvun lopun ja 1880-luvun teosten vaikutelma poikkeaa kuitenkin edellä käsitellyistä teoksista. Etenkin maisemissa voidaan nyt erottaa realistiselle kuvaustavalle ominaisia piirteitä maalaustavassa ja värin käytössä. Väri on usein paksumpaa, sivellin leveämpi ja yksittäiset, paikoin maalailevat vedot selvemmin näkyvissä. Kirkkaat vihreät, siniset ja keltaiset, joita vuosisadan alkupuolen maisemissa ei suosittu,⁷² syrjäyttävät usein romanttisen tunnelmasävyä, ja taivas on maalattu arkisin sinivalkoisin värein.

Taiteilijan tyyli saattaa kokea vastaavia muutoksia jo iän myötä, mutta Forsténin tapauksessa kyse oli myös uusista virikkeistä. Kun Forstén aloitti uudelleen työskentelyn – »bröt – den redan tjocknade nordanisen, som byggt sig öfver konstens källa i mitt ringa lif», kuten hän kirjoitti Cygnaeukselle⁷³ – oli taiteilijayhteisö hänen ympärillään jo aivan toinen. Kopiot Munsterhjelmin ja Lindholmin teoksista osoittavat Forsténin arvostaneen myös uuden sukupolven maisemamaalareita. Runossaan

⁷² Sinisen ja vihreän omaksumisesta maisemamaalaukseen 1800-luvulla ks. Ervamaa 1972, 20.

⁷³ S.d. & 18.2.1873, VTM.

Kuva 10. Lennart Forstén: Maisema, 1979. Yksityiskokoelma. Kuva: Museovirasto.

»Vid Berndt Lindholms tafla»⁷⁴ Forstén kuvaili ylistävästi Berndt Lindholmin metsämaiseman kauneutta ja todentuntuisuutta. Yhteys ajan taiteeseen pysyi vireänä ja järjestötoiminnan ansiosta – Forstén kuului paitsi Taideyhdistyksen ostolautakuntaan, myös Suomen Taiteilijaseuraan vuodesta 1873.⁷⁵ Sitä paitsi hänen poikansa Lennart Alfons aloitti 1875 opinnot Taideyhdistyksen piirustuskoulussa.⁷⁶ Uudemmallalla maisemäkäsityksellä oli varmasti vaikutuksensa. Ainakin Ferdinand von Wright iloitsi erityisesti ystävänsä pojan opiskelusta Munsterhjelmin johdolla,⁷⁷ sillä Munsterhjelmin mielipidettä von Wright arvosti toisin kuin muiden uuden polven maalareiden näkemyksiä.⁷⁸ Forsténin sijassa hän olisi kernaasti itsekkin ottanut tältä opetusta.⁷⁹ – Vielä on muistettava, että muutto Kuopiosta Helsinkiin toi Forsténin elinpiiriin uudenlaisia kuvauskohteita.⁸⁰

⁷⁴ Valda dikter 159.

⁷⁵ Tikkanen 205 ja 225; Koroma 83 (Forstén on kirjattu luetteloon virheellisesti kuvanveistäjänä).

⁷⁶ Lennart Alfons on kotimaisissa taiteilijamatrikkeleissa sekoitettu isäänsä, jonka on mainittu opiskelleen Taideyhdistyksen piirustuskoulussa, vaikka koulun oppilasrekisterin merkintä tarkoittaa poika Lennartia. – Ks. Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulu, oppilasmatrikkeli 1860–1886, Principieklassen 1875–76 (VTM); Vrt. »Forstén, Lennart» / Paischeff; Dagmar Forsténin mukaan (Valda dikter 255) isä rohkaisi innokkaasti lasten piirustusharrastuksia. Lennart Alfons vaihtoi pian alaa ja valmistui papiksi 1882, mutta kuoli jo 1884 isorokkoon – ks. Lennart Forsténin viitteet runoihin, Valda dikter [260], viite 7.

⁷⁷ Ferdinand von Wrightin kirje Forsténille 6.1.1877, VTM.

⁷⁸ Ferdinand von Wrightin kirje Forsténille 21.1.1876, VTM.

⁷⁹ Ferdinand von Wrightin kirje Forsténille 6.1.1877, VTM.

⁸⁰ Pääosin 1870–80-lukujen luonnoksia sisältävässä luonnoskirjassa (Rosenqvist) on edelleen järvinäkymiä Kuopion seudulta, mutta myös metsänsiustoja ja merenrantakuvia Etelä-Suomesta, mm. Barösundista 1873, Ahvenanmaalta 1876 ja Vihdistä 1881.

Forstenin maisemaihannetta on perusteltua tarkastella myös hänen lyriikkansa pohjalta. Kuten aiemmin on todettu, vaikuttivat runoilijoiden maisemaihanteet läheisesti myös kotimaisten maalarien maisemäkäsitykseen.⁸¹ Forsténin tapaus on tässä suhteessa esimerkillinen: paitsi että hän maalarina oli nimenomaan maisemakuvaaja,⁸² hän kirjoitti itse kansallishenkisiä ja luontoa käsitteleviä runoja sekä omasi työnsä johdosta mahdollisimman omakohtaisen tuntuman kotimaiseen maisemaan eri puolilla. Forstén itse vertasi runojensa maisemaa maalauksiin, kuten »Taflan därute» -runossa, jossa hän kuvaa kesäillan näkymää kuin Jumalan luomana suurena tauluna.⁸³ Vasta Forsténin koko runotuotantoon perehtyminen antaisi kokonaiskuvan hänen kirjallisuudesta maisemaihanteestaan, mutta joitakin huomioita voi tehdä julkaistustakin materiaalista. Forsténin teksteistä löytyy esimerkkejä Runebergin ja etenkin Topeliuksen ihannoimasta korkealta nähdystä maisemasta, josta yhdistyneenä suomalaisen järvi- maisemaan tuli patrioottisen luonnonkuvauksen stereotyyppi. Vaikka sisäjärvinäkymä oli kuopiolaiselle Forsténille kaikkein läheisin maisema,⁸⁴ se ei silti noussut ai-noaksi ihanteeksi. Runoissaan På »Avasaksa»⁸⁵ ja »På Falksundsbräget»⁸⁶ Forstén sovittaa lintuperspektiivin pohjoiseen näkymään ja etelän merenrantamaisemaan. Idyllillä, lapsuuden muistoilla ja luonnontunnelman rauhausuudella tuntuu kohteesta riip-pumatta olleen esteettistä elämystä keskeisempi merkitys Forsténin maisemalyriikassa, mm. runoissa »Vid Kallavesis strand»,⁸⁷ »En februaridag på Lindnäs»⁸⁸ ja »Som marmorgonen».⁸⁹ – Yleistä Forsténin maisemarunoille on vielä symboliikka, mm. vuodenaikojen ja ihmiselämän rinnastus. Talvella on varsin usein negatiivinen, kyl-mää, pimeätä ja pysähtyneisyyttä korostava leima, kun taas kevät ja kesä ovat todellisia onnen aikoja.⁹⁰

Lopuksi

Forstén muistetaan ahkerana luonteena, joka ei milloinkaan viihtynyt toimeettomana.⁹¹ Johdonmukaisen maalaus- ja kirjoittamisharrastuksen ylläpitäminen työ- ja luottamustehtävien ohella on jo osoitus tästä. Forstén joutui lisäksi toimimaan painoasia-miehenä 1878–85.⁹² Muiden harrastustensa ohella Forstén oli taitava puuleikkausten

⁸¹ Ks. Alhoniemi.

⁸² Figuuriaiheisiin Forsténilla ei mielestään ollutkaan taipumuksia. Forstén kirjoitti Topeliukselle 5.12.1868 (HYK): »Vore jag figurmålarare skulle mina 7 plantor i hemmet ge ännu tillräckligt på älskeliga varma genretaflor ur lifvets bästa himmel – barnaverlden.» Kirjoittajan tiedossa (Cygnaeuksen galleria) on vain yksi yksityiskokoelmaan kuuluva, sotilasaiheinen henkilökuvaa. Muistikirjaansa (Rhen) Forstén on merkinnyt kopioineensa Sandbergin tyttöä.

⁸³ Valda dikter 84–85; vrt. myös esim. runo Taivalkoskelta 1853, Valda dikter 70.

⁸⁴ Forstén kirjoittaa 5.12.1868 Topeliukselle (HYK): »Jag har inför mina ögon, vid stranden af Kallavesi, de herrligaste originaler i guds sköna natur – och ror jag ut en halftimmes väg, är jag inne i en labyrinth af så älskliga sköna holmar, sund och uddar, att original aldrig skulle saknas!»

⁸⁵ 1849, Valda dikter 68–69.

⁸⁶ Riilahti 16.8.1854, Valda dikter 22–23.

⁸⁷ Valda dikter 107–108.

⁸⁸ Valda dikter 88–89.

⁸⁹ Valda dikter 89–90.

⁹⁰ Ks. esim. Valda dikter 59, 83–84 ja 88. Forsténin tuotannon valossa olisi perusteltua pohtia myös vuodenaikasympoliikan mahdollisia vastineita varhaisessa 1800-luvun maisemamaalauksessa.

⁹¹ Dagmar Forstén / Valda dikter 255.

⁹² Hufvudstadsbladet 2.3.1886; Helsingfors Dagblad 1.3.1886; vrt. myös kirjeet perheelle 29.8.1882, 15.7.1887, SLS.

Kuva 11. Alfonsine ja Lennart Forstén perheeseen n. 1880. Kuva: yksityiskokoelma.

tekijä, ja suvun hallussa on säilynyt useita puuleikkauksin koristeltuja esineitä ja pieniä kalusteita. Ennen muuta Forstén omisti runsaasti aikaa perheelle, jonka onni oli hänelle kaikki kaikessa.⁹³ Heti esikoisen syntymän johdosta Forstén kirjoitti Cygnaeukselle: »Jag lefver säll och lycklig i mitt kärlekshem och vet ej ljufvare än ett skönt barns lena smilning»,⁹⁴ ja moitti myöhemmin poikamies Cygnaeusta tämän »elämän runouden» laiminlyömisestä.⁹⁵ 1870–80-luvuilta säilyneet Forsténin kirjeet puolisolle ja lapsille⁹⁶ kertovat perhesiteiden säilyneen läheisinä loppuun saakka. Forsténin runotuotannosta suuri osa on perhepiirin merkkipäivien johdosta kirjoitettuja runoja.

Lennart Forstén kuoli 27.2.1886 jättäen – tyttärensä sanoin – omaisten sydämiin suloisimman ja rauhaisimman muiston.⁹⁷ Kaunis muisto elää suvun piirissä edelleenkin. Kiitän lämpimästi Forsténin jälkeläisiä sekä monia muita yksityishenkilöitä, jotka ovat antaneet aineistoa ja tietoja tutkimuksen käyttöön.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Lyhenteet

- HYK = Helsingin Yliopiston Kirjasto
 SKS = Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
 SLS = Svenska Litteratursällskapet i Finland
 VTM = Valtion taidemuseo

⁹³ Vrt. esim. Dagmar Forstén / Valda dikter 255.

⁹⁴ Forsténin kirje Cygnaeukselle 28.2.1856, VTM.

⁹⁵ Forsténin kirje Cygnaeukselle 9.3.1864, VTM.

⁹⁶ SLS.

⁹⁷ Dagmar Forstén / Valda dikter 256.

Painamattomat lähteet

Cygnaeuksen galleria, Helsinki.

Lennart Forsténia koskevat teos- ja lähdeviitteet 1995–1996.

Helsingin evankelis-luterilaisten seurakuntien keskusrekisteri, Helsinki.

Helsingin Yliopiston Kirjasto, Helsinki.

Lennart Forsténin kirjeet Fredrik Cygnaeukselle.

Lennart Forsténin kirje Finska Konstföreningenille 1.12.1882.

Lennart Forsténin kirjeet Zacharias Topeliukselle.

Kuopion evankelis-luterilaisten seurakuntien keskusrekisteri, Kuopio.

Rhen, Kurt, Helsinki.

Lennart Forsténin muistikirja.

Rosenqvist, Gustav, Lapinjärvi.

Lennart Forsténin luonnoskirja.

Lennart Forsténin muistikirja.

Lennart Forsténin kirjeenvaihtoa ja runojen käsikirjoitukset, ks. SLS.

Ståhl, Eivor, Porvoo.

Ulrik Thersner, Om landskapsmålning. Lennart Forsténille kuulunut julkaisu.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Lennart Forsténin kirjeet Paavo Tikkaselle.

Svenska Litteratursällskapet i Finland, Helsinki.

Gustav Rosenqvistin kokoelma.

Lennart Forsténin kirjeenvaihto, kirjeet puolisolle ja lapsille.

Lennart Forsténin runojen käsikirjoitukset, niteet I–VII.

Valtion taidemuseo, Kuvataiteen keskusarkisto, Helsinki.

Taiteilijakirjeet.

Lennart Forsténin kirjeet Fredrik Cygnaeukselle.

Lennart Forsténin kirjeet B.O. Schaumanille.

Ferdinand von Wrightin kirjeet Lennart Forsténille.

Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulu, oppilasmatrikkeli 1860–1886.

Painetut lähteet

Aina. Poetisk kalender 1851. Helsingfors 1850.

Cygnaeus, Fredrik, Samlade arbeten V, Helsingfors 1886.

Cygnaeus, Fredrik, Samlade arbeten VI, Helsingfors 1889.

Finska kadetten 1846. Helsingfors 1846.

Fjäriln. Poetisk kalender. Helsingfors 1851.

Forstén, Dagmar, »Berndt Lennart Forstén», Valda dikter af Lennart Forstén. Helsingfors 1897.

Helsingfors Dagblad 1.3.1886.

Hufvudstadsbladet 2.3.1886.

Kuopio Tidning No 2, 12.1.1856 ja No 4, 26.1.1856.

Lärkan. 1. Poetisk kalender 1845. Helsingfors 1845.

Necken. Poetisk Kalender för 1849. Helsingfors 1848.

Valda dikter af Lennart Forstén. Helsingfors 1897.

Valtiokalenterit 1843–1886.

Kirjallisuus

Alhoniemi, Pirkko, Isänmaan korkeat veisut. Turun ja Helsingin romantiikan runouden patriootiset ja kansalliset motiivipiirit. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 294, Helsinki 1969.

Bergholm, Axel, Sukukirja. Suomen aatelittomia sukuja, I. Helsinki 1901.

Ervamaa, Jukka, »Niin kauas kuin silmään siintää», Taide 72. Porvoo – Helsinki 1972.

Ervamaa, Jukka, »Albert Edelfeltin näköala Kaukolan harjulta», Ateneumin taidemuseo, museojulkaisu, 20. vuosikerta 1975–1976. Helsinki 1976.

Ervamaa, Jukka, Taideyhdistyksen näyttelyt 1847–1866, Ars, Suomen taide 3, Keuruu 1989.

Finska kadettkåren 1812–1887. Fredrikshamn 1890.

Forsman, Rafael, Fredrik Cygnaeus kirjailijana ja ajanilmiönä. I–II. Porvoo 1923 ja 1925.

»Forstén, Lennart», Alexander Paischeff, Suomen kuvaamataiteilijat. Helsinki 1943.

- Gripenberg, G.A., Finska kadettkåren och dess kamratskap. Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland CVIII. Helsingfors 1912.
- Hirn, Marta, Finland framställt i teckningar. Svenska Litteratursällskapets Historiska och litteraturhistoriska studier 26. Helsingfors 1950.
- Koroma, Kaarlo, Suomen taiteilijaseura 1864–1964. Helsinki 1964.
- Lindström, Aune, Taiteilijaveljekset von Wright. Helsinki 1932.
- Myllykylä, Turkk, Suomen kanavien historia. Helsinki 1991.
- Saarikivi, Sakari, »Haminalahden maalariveljekset», Kuvataiteilijoiden Kuopio. S.I. 1982.
- Schulman, Hugo & Nordenstreng, Sigurd: Finska kadettkårens elever och tjänstemän. Biografiska anteckningar 1812–1912. Helsingfors 1912.
- Suomalainen upseerikoulutus 200 vuotta 1779–1979. Joensuu 1978.
- Tikkanen, J.J., Finska Konstföreningen 1846–1896. Helsingfors 1896.
- Wrede, Johan, Se kansa meidän kansa on. Runeberg, vänrikki ja kansakunta. Jyväskylä – Helsinki, 1988.

SUMMARY

Lennart Forstén

Lennart Forstén (1817–1886) graduated from the Hamina Cadet School in 1840. After serving two years on the staff, he joined the engineering department of the National Board of Roads and Waterways in 1843, becoming the district engineer for Kuopio county in 1859 and chief engineer of the National Board in 1872. Forstén made an important contribution to the planning and execution of several major waterways projects in Finland. He is also known as a prolific poet and painter, whose works vividly illustrate the relationship of the arts to the politics, economics and ideologies of his time. Whatever his calling, be it the army, the waterways or the arts, Forstén's actions were characterised by a patriotic verve.

Forstén's poetry was greatly influenced by a friendship with Fredrik Cygneus dating back to his cadet school years and the poetry of J.L. Runeberg. Battle scenes and heroic motifs typify Forstén's output during his army years, but later a patriotic natural lyricism predominated. In his descriptions of nature, he idolised most of all idyllic summer scenes and the tranquility of Finnish nature. In addition to the lake scenes of his beloved home district of Kuopio, Forstén also described other parts of Finland, for in his official work of charting inland waterways he travelled the length and breadth of the country. Forstén's poems appeared in daily newspapers and poetry almanacs during the 1840s and 1850s. His principal publication was a collection of cadet poetry *Finska kadetten* (The Finnish Cadet), the object of which was to promote Finnish literature.

As an artist, Forstén is primarily known for the illustrations he made for *Finland framställt i teckningar* (An illustrated introduction to Finland), which Zacharius Topelius edited in 1845. This dedication to illustrating the Finnish countryside, with its striving for realistic detail alongside a panegyric content and mood, remained strong in Forstén's paintings. Drawing lessons at the cadet school were the sum total of Forstén's formal education in art, but the paintings of his close friends Magnus and Ferdinand von Wright were to become his primary models. The brothers gave him much personal instruction and he copied many of their landscapes and bird studies. The purest examples of the von Wrights' landscape compositions, brushwork and palette can be seen in Forstén's works from the 1850s. Later his style was also influenced by the landscapes of Munsterhjelm and Lindholm. In the 1870s and 1880s other influences can be recognised in his coarser brush stroke, thicker pigments and more realistic palette. Forstén was an active supporter of the Finnish Art Society and served on its acquisitions committee in the 1870s. Work permitting, he took part in the Society's exhibitions from the first one in 1847 up to the 1880s.